

De twee scheppingsverhalen in genesis

Door: B.J. van Luijk (0327859)

De benaming van God

Een belangrijk verschil tussen de twee scheppingsverhalen in genesis is de benaming van God. In het eerste verhaal (genesis 1) wordt de naam "Elohim" (is een meervoudsvorm) gebruikt, zij betekent behalve goden ook rechter. (In het NT: toen Jezus aan het kruis hing en God aanriep, gebruikte Hij deze naam) In het tweede verhaal (genesis 2) wordt de naam "Jahweh" gebruikt, dit is de Naam van God die Hij aan Mozes openbaarde, de vierletterige Eigenaam. Ook de volgorde van de scheppingsverhalen verschilt:

Genesis 1-2:4a	Genesis 2:4b-25
dag één: licht	Aarde en hemel
tweede dag: lucht en zee	De mens
derde dag: land en planten	Hof van Eden
vierde dag: de lichten	Bomen
vijfde dag: vogels en de vissen	Rivier
de zesde dag: landdieren en mensen	Dieren en vogels
	Vrouw (Mannin)

De manier waarop God scheidt

Ook in de manier waarop God scheidt kunnen we een verschil merken. In genesis 1 gebeurt deze schepping door het woord van God. God spreekt en het is er. In genesis 2 boetseert God en legt Hij dingen aan. Hij is veel meer met Zijn handen bezig in plaats van door het te zeggen, ook gebruikt hij de stof van de aarde voor Zijn schepping. God is hier antropomorf in tegenstelling tot het abstracte godsbeeld dat we in het genesis 1 tegenkomen.

De bronnen

Aan de hand van deze verschillen zou men erover kunnen denken om twee bronnen voor de twee verhalen aan te wijzen. Men kan daarvoor nog een aantal verschillen aanwijzen: In het eerste verhaal gaat het over de relatie tussen God en de mens (verticaal) en in het tweede verhaal ligt de nadruk op de verhoudingen tussen de mensen onderling en tussen de mens en de aarde (horizontaal). De eerste bron zou dan een scheppingsverhaal zijn dat zich meer richt op het ontstaan van de aarde en de orde daarin, terwijl de tweede bron meer duidt op een bepaalde verhouding van de mens tot God. De eerste bron lijkt echter ook priesterlijke invloeden in zich te hebben, zie bijvoorbeeld de verzen over de sabbat. Dit kan ook betekenen dat hier nog een bron is gebruikt of heeft men in het proces van het op schrift stellen dit verhaal bewerkt.

Andere gedeelten in het OT over de schepping

Job 9:8-10	Hier wordt gesproken over Gods scheppen van hemelgewelf, zee, sterren(beelden)
Job 26:7-13	Uitspanning, wolken, horizon, spleten van zee, vernietigen van zeemonster.
Job 38:4-11	Afmetingen van aarde vaststellen, (sterren bestaan al), wolken, gebied van zee.
Ps. 104	Pijlers gronden aarde, zee, water van God, bomen planten, maan, zon.
Jes. 40:12-13	Water peilen, hemel meten, stof van de aarde afpassen, bergen en heuvels wegen.
Jes. 40:21-22	God troont op gewelf dat aarde overspant, hemelen zijn tent waarin men kan wonen.
Jes. 40:25-26	Alles "omhoog" heeft God geschapen.
Jes. 40:28	De HEER heeft de verste verten van de aarde geschapen.
Amos 4:13	Boetseert bergen, scheidt stormwind, maakt van dageraad duisternis.
Amos 5:7-8	Pleiaden en Orion, donker in dageraad verandert, dag tot nacht, water op aarde uitstorten.

Hier gaat het voornamelijk over de macht over het licht (dag/nacht, schepping van hemel (lichamen)), het plaatsen van de zee en de lucht en als derde de grondvesting van de aarde. Deze indeling kent Genesis 1 ook:

dag 1: licht	dag 4: de lichten
dag 2: lucht en zee	dag 5: vogels en de vissen
dag 3: land en planten	dag 6: landdieren en mensen

De teksten zeggen echter niets over Genesis 2. Wel kunnen we opmerken dat op veel plaatsen de naam HEER (JHWH) wordt gebruikt en niet het Elohim...

Schrijver en theorieën

De schrijver van de scheppingsverhalen is volgens de traditie Mozes. In veel teksten uit de bijbel vinden we dit ook terug. Over dit auteurschap is echter veel discussie over ontstaan. Zo stelt men dat Mozes niet zijn eigen dood kan hebben beschreven en wijst men op de vele dubbele verhalen in de "boeken van Mozes" (Pentateuch). Het scheppingsverhaal is hier een voorbeeld van. Dit leidde tot verschillende theorieën. Een eerste theorie over de herkomst van de pentateuch is dat Mozes de schrijver is. Hij zou op stenen tabletten de mondeling overgeleverde verhalen opgeschreven hebben. Hierbij bestaat de variant dat Mozes meer een editor was; mondeling of schriftelijke verhalen schreef hij (slechts) op. Onderzoek waarbij de gehele tekst door de computer wordt geanalyseerd ondersteunt dit (82% waarschijnlijkheid voor één auteur).

Een tweede theorie stelt voor dat er *meerdere schrijvers/bronnen* zijn voor het op schrift stellen van de Pentateuch. Hier hoeft Mozes dus helemaal geen auteur te zijn geweest. De meest gangbare theorie op dit gebied is de J E D P bronnentheorie. Hierbij stellen de hoofdletters de verschillende bronnen voor.

- J** staat voor Jahwist, hij leefde waarschijnlijk rond 900–850 v. Chr. in zuid-Israël. Hij/zij zou de mythen legenden van Babylon en andere landen verzameld hebben en deze toegevoegd hebben aan de mondelinge verhalen van Joden. Hij produceerde de stukken met de naam JHWH erin.
- E** staat voor Elohist, hij leefde rond 750–700 v. Chr. in noord-Israël. Hij schreef de stukken met Elohim erin.
- D** schreef waarschijnlijk vooral Deuteronomium. Waarschijnlijk het boek dat gevonden wordt in de tempel in Jeruzalem in 621 v. Chr. (2 Kon. 22:8). Dit is onder koning Josia.
- P** Zou voor een priester of priesters staan die in Babylon tijdens de ballingschap leefde. Hij schreef een codex voor de heiligheid van het volk in de 5^e eeuw v. Chr.

Deze gedeelten zouden later samengevoegd zijn.

Als laatste “theorie” stelt men dat er verschillende stukken op de kleitabletten te herkennen zijn. Kort gezegd: Onder elk stuk vindt men een colofon, waarin zou staan wie de schrijver is. Dit zijn de zogenaamde ‘*Toledoten*’, wat betekent: a. hoe het begon; b. waar het op uitliep. Deze kan als colofon of als titel gezien worden. Mozes kan hier gebruik van gemaakt hebben, wellicht waren deze “verhalen” zelfs al op schrift gezet. De volgende indeling van genesis wordt hier vaak gebruikt:

1. Inleiding-de beschrijving van de schepping in zeven dagen.	6. De 'toledoot' van Sem (11:10a).
2. De 'toledoot' van hemel en aarde (2:4a).	7. De 'toledoot' van Terach (11:27a).
3. De 'toledoot' van Adam (5:1a).	8. De 'toledoot' van Ismaël (25:12).
4. De 'toledoot' van Noach (6:9a).	9. De 'toledoot' van Isaak (25:19a).
5. De 'toledoot' van Noachs zonen (10:1).	10. De 'toledoot' van Esau (36:1).
	11. De 'toledoot' van Jakob (37:2a).

Schepping in de Umwelt van het oude Israël

In de Umwelt was men gewoon om alles uit een soort oersoep te laten ontstaan. In de twee verhalen van genesis vind je dit niet echt terug. Hoogstens zou je het tweede vers van genesis zo kunnen begrijpen (de aarde was woest en ledig). In genesis 2 scheidt God wel een aantal dingen uit stof... Van goden die daaruit ontstaan is echter geen sprake (“slechts” mensen). Wel vinden we in verschillende joodse en christelijke visies/mythes/overleveringen wel de schepping van verschillende bovennatuurlijke wezens (zelfs door mensen zelf) uit een (oer)stof. Genesis 2 zou ook een oudere tekst kunnen zijn, die geschreven is onder invloed van de vruchtbaarheidscultus van het toenmalige Kanaän, waar de lokale bevolking, net als andere volken in het Nabije Oosten, goden vereerden die instonden voor de vruchtbaarheid van het land en de dieren. (aandacht voor landbouw en irrigatie, stamt uit de tijd na de intocht in het Beloofde Land)

Toepassingen en visies op de twee verhalen

- De beide verhalen hebben een verschillend standpunt. Het eerste verslag is chronologisch opgebouwd. Het tweede verslag is volgens belangrijkheid van onderwerp geschreven en concentreert zich op de schepping van de mens en de zondeval. De inlichtingen in het tweede verslag worden pas verschaft op het moment dat zij nodig zijn. Adam was geschapen en moest in de tuin van Eden wonen, dus wordt verteld over het planten van de tuin van Eden. Adam moest de dieren een naam geven, dus wordt vervolgens verteld over de schepping van de dieren, hoewel die reeds lang voor Adam al waren gemaakt.
- Het tweede hoofdstuk zou ook wat duidelijker kunnen belichten wat er zich op dag 6 van de scheppingsweek heeft afgespeeld. En men krijgt bovendien al een idee van hoe de eerste mensen, Adam en Eva, begonnen zijn met landbouw en teelt van gewassen zoals groenten en fruit.
- De twee scheppingsverhalen zijn opeenvolgend. Tussen Genesis 1:1 en 1:2 bestaat een tijds kloof, waar wellicht een ramp is gebeurd. Zo spreekt men over pre-adamieten die niet gehoorzaam waren en met een ramp werden gestraft. Dit linkt men ook vaak met de evolutieleer: voor adam bestonden mensen (mensachtigen, dinosauriërs etc) en door een ramp ging deze wereld verloren.
- Hier kunnen we ook de catastrofentheorie bij plaatsen. Deze gaat uit van catastrofes die door gebeurtenissen in het heelal veroorzaakt worden. Zo ook tussen de beide scheppingsverhalen. Hier bestaan ook in andere culturen verhalen over. Velikovsky is hierom bekend geworden.
- Er bestaat een getallemystiek in het eerste scheppingsverhaal. Getallen hebben allen een specifieke betekenis die ook gelinkt is aan de letters van hebreeuwse alfabet.
- Het eerste scheppingsverhaal is een geloofsbelijdenis. De eerste woorden duiden dat aan: in beginsel... (het hebreuws kent geen lidwoorden). Men beleed hiermee dat God de Schepper van alles was. Echter: er was in die tijd geen andere verklaring dan schepping...geen evolutieleer om er tegen op te zetten.
- Evolutieleer en schepping: Hier bestaan eigenlijk drie visies op. De eerste wijst evolutie af en ziet het bijbelse scheppingsverhaal als letterlijk gebeurd. Een statistisch argument daarvoor is dat het leven nooit toevallig ontstaan kan zijn. Visie twee combineert beide (Zo zouden de tijdperken van de evolutieleer synchroon lopen met die van de scheppingsdagen. Zo ook de kosmologie, het ontstaan en bestaan van de hemellichamen. In deze visie zijn scheppingsdagen veelal niet gelijk aan de “normale” dagen. Men spreekt soms van sterredagen, melkwegdagen of lichtdagen.) De derde visie ziet het scheppingsverhaal als niet letterlijk, men gelooft in de evolutieleer.
- Anderen spreken over het tegemoetkomen van God aan de mensen door het scheppingsverhaal. Doordat God dit verhaal op deze manier heeft laat opschrijven kunnen mensen begrijpen hoe de wereld is ontstaan. Wellicht specifiek voor mensen uit die tijd en in die cultuur.
- Net als Philo van Alexandrië en Augustinus zouden Adam en Eva als metaforen voor ratio en zintuigen geïnterpreteerd kunnen worden. Het scheppingsverhaal is meer een allegorie.